

Belirsizlik İçinde Yaşamak: Bitmeyen Irak Sorunu

Beyza Bermant

ELYAD—DAL

ABD'nin 1991'deki Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'a yaklaşımının olumsuz olduğu ve Saddam Hüseyin'i devirmek istediği biliniyor. George W. Bush döneminde, 11 Eylül sonrası yapılan Afganistan hareketi ile bu istek daha da belirginleşti. Doğru zaman, geçerli bir saldırı nedeni ve bunlara ek olarak diğer devletlerden gelecek olan desteklerin çoğalmasi bekleniyor. ABD isteğini yapmakta kararlı görünüyor, çünkü Bush seçime kadar bu sorunu halledebilirse büyük ihtimalle Amerikalı seçmenlerden alacağı oy oranını artıracaktır. Bir müdahale sonrası bölgenin tekrar toparlanması için de zamana ihtiyacı var. Saldırının gecikmesi ile Saddam'ın güçlenmesi ihtimali de Bush'un hızlı davranmasını gerektiriyor.

ABD Irak'ın kimyasal ve biyolojik silahları olduğunu iddia ediyor ancak geçerli kanıtlar sunamıyor. Beyaz Saray Irak'a bir müdahale olabileceği konusunda hem fikir ancak bunun askeri bir müdahale olarak gerçekleşmesi konusunda ciddi görüş ayrılıkları var. Dış İşleri Bakanı Colin Powell, Dış İşleri Bakanı Yardımcısı Richard Armitage, Temsilciler Meclisi lideri Dick Arney gibi önemli isimler askeri bir müdahale konusunda kesin deliller olması gerektiğini savunurlarken; Başbakan Yardımcısı Dick Cheney, Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, ve Savunma Bakanı Yardımcısı Paul Wolfowitz gibi diğer önemli isimler de daha fazla zaman kaybedilmeden müdahale edilmesi gerektiği görüşündeler.

ABD içindeki farklı görüşler, Bush'un destek beklediği ülkelerde de gözleniyor. İngiltere ABD'ye tam destek verdiğini açıklamaktan çekinmezken -ki bu da İngiltere'de hem meclisin hem de halkın tepkisini aldı- Fransa ve Rusya gibi iki büyük güç böyle bir müdahalenin kesinlikle karşısında yer aldıklarını belirttiler. Irak'ın çevresinde yer alan ülkeler de olası bir girişim karşısında ne yapacakları konusunda kararsızlar. Irak'ın kitle imha silahlarını kendi üzerlerine kullanabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak hiçbir müdahale olmamasından yana görünüyorlar. Saddam, Irak'a yapılabilecek bir saldırının tüm Arap ülkelerine yönelik olacağını söylüyor ve üslerini ABD'ye açmamalarını istiyor.

Türkiye de herhangi bir müdahale olmamasından yana çünkü Irak'ın kullanabileceği kitle imha silahları diğer komşularını olduğu gibi Türkiye'yi de tehdit ediyor. Irak'a saldırı olmaması Türkiye'nin net bir çıkarıdır. Körfez Savaşı sonrası bozulan ekonomik dengeler, Irak'a koyulan ambargo Türkiye'ye de büyük zararlar vermişti. Aynı olasılık yine gündemde ve bu sefer tehlike ekonomik boyutla da sınırlı değil. Sadece komşu bir ülkenin sınırları içindeki değişiklik olasılığı bile özellikle güvenlik açısından pek çok sorun ortaya çıkarabilir. ABD ise Türkiye'nin yanında olmasını beklediğini belirtiyor. Türkiye yanında yer almazsa olası sorunlarda Türkiye'yi yalnız bırakacağını belirtirken, Türkiye eğer ABD'nin yanında yer alırsa Irak'ın toprak bütünlüğünün korunabileceği garantisini verilemiyor.

ABD'nin Irak'a yapabileceği bir saldırı dayanaksız duruyor. Bunun yanında, saldırı olsa bile ABD lehine sonuçlanma olasılığı kesin değil. ABD'nin Afganistan'a yaptığı saldırıyı hem Amerikan halkı hem de önemli bir çoğunluktaki dünya ülkeleri desteklemişti. Ayrıca Afganistan içindeki muhalif Kuzey İttifakı da ABD ile birlikte hareket etmişti. Afganistan'ın güçlü silahları ve askeri donanımı da olmadığı biliniyordu. Afganistan operasyonu ABD için risk taşıyordu ancak yine de ABD'nin Afganistan'ı bombalaması ve sivillere de zarar vermesi kaçınılmaz oldu ve haarekatın geçerliliği sorgulandı (Naom Chomsky, The war in Afganistan 2001). Irak operasyonu söz konusu olduğunda, istenilen yine bir yönetim değişikliği ancak bu kez birçok taş eksik. ABD kamuoyunun tam desteği yok, yönetimi görüş ayrılığında, dış ülkeler istenilen düzeyde destek vermiyor hatta bazıları (Fransa ve Rusya) karşı durduklarını belirtiyorlar. Afganistan'daki yapıdan farklı olarak, Irak birçok etnik ve muhalif grubu içinde barındıran bir ülke. Hiçbiri Saddam'a karşı büyük bir gücü tek başına oluşturamıyor. Muhalefetler sadece Saddam'a karşı muhalif değil; kendi aralarında da anlaşmazlığa düşüyorlar. ABD yönetimi Saddam'a karşı altı muhalif örgüt lideri ile bir arada görüştü. Ancak bu muhalefet desteği yeterli bir neden değil. Ek olarak, Afganistan'da olmayan asker donanım, birlik ve güç Irak'ta mevcut görünüyor.

Bütün bu politik, ekonomik ve askeri söylemler arasında unutulmuş ama gerçek olan bir nokta var: Bahsedilen müdahale askeri bir müdahale ve buna girilirken kimsenin hayatını garanti edemezsiniz. Bir şeyler değiştirilmeye uğraşılırken, masum insanların bu yolda feda edilmesi kabul edilemeyecek bir şeydir. Uluslararası hukuk kurallarına olabilecek bir saldırıyı açıklamak, önemli kanıtlar gerektirir. Ancak ABD, BM ve NATO'dan bağımsız hareket edebileceğinin sinyalini de vermiştir. Afganistan olayında düşmanın sivil halk değil, Taliban yönetimi olduğu söylendi, aynı şekilde şu anda ki düşman da Irak halkı değil, Saddam yönetimi olarak gösteriliyor. Bu saldırı gerçekleşirse ilk olmayacak ve büyük ihtimal son da olmayacak. Savaş olsun ya da olmasın bu belirsizlik ve tehditle sürekli birlikte yaşamak halkın psikolojisine yeterli zararı veriyor.

Olabilecek bir müdahalede kanıtlar muğlak olduğu için çeşitli olasılıklar var. Irak'ta kimyasal ve biyolojik silahların varlığına emin olunursa müdahale daha bir kesinlik ve hız kazanacaktır. Bu durumda bile çözüm bir çatışma olmamalıdır. Irak'a askeri müdahale kararından sonra karşımıza çıkacak iki hatalı karar ve eylem var: (1) Irak'ta kimyasal ya da biyolojik silahlar vardır ancak emin olamadığı için ABD müdahale etmemiştir, (2) Irak'ta kimyasal ya da biyolojik silahlar yoktur ama ABD müdahale etmiştir. ABD'nin olası her iki kararı da yanlıştır. Düşünülmesi gereken, bu yanlışlardan hangisinin insan yaşamı açısından daha riskli olduğudur. Eğer, kimyasal, biyolojik ve hatta nükleer silahların bulunması bunları bulunduran ülkenin diğer ülkelere saldıracağına garantisini ise, bu müdahale tabii ki yapılmalı ama o zaman söz konusu silahlara sahip diğer ülkelere (ABD ve Rusya dahil) nasıl bir yaklaşımda bulunulacağı merak konusu. Sadece varsayılan bir saldırı tehdidine dayanarak, bir ülkeye askeri müdahalede bulunmak ve hem o ülkenin insanların hem de kendi askerlerinin yaşamlarını tehlikeye atmak acaba gerçekten rasyonel mi?

En azından tüm dünya insanları savaşırsız bir ortamda yaşamayı hak ediyor.

